

problémát okozhat az olyan nevek vagy névrészek tiltása, melyek társadalmi vagy faji konfliktushoz vezetnek.

Az ezt követő cikk is az oroszországi márkanevekkel, cégnevekkel foglalkozik. TATIANA SOKOLOVA az elméleti és gyakorlati jogi problémákat emeli ki írásában (263–279). A cég- és márkanevek újabb keletűnek számítanak Oroszországban, így sok probléma merülhet fel velük kapcsolatban. Ilyen például az egymásra hasonlító cégnevek, az írásmód, átírás vagy az egyediség kérdése.

6. A név és jog tematikához szorosan nem kapcsolódó első tanulmány DENIS HUSCHKA és GERT G. WAGNER munkája (329–365). A szerzők statisztikai szempontból vizsgálják a keresztnévek gyakorisági megoszlását Németországban, az adatbázisok elemzése után különböző mintázatokat mutatva be egy reprezentatív mintán.

A kötet utolsó cikke a magyar helynevek és a helynévkutatás kognitív megközelítéséről szól (367–379). RESZEGI KATALIN munkájában a kognitív szempontú grammatikai kategorizáció, a prototípuselven működő helynévadás (pl. *-hegy* utótagú helységnevek), a metonimikus helynévadás, a mentális térkép és a helynevek kapcsolata, valamint a funkcionális tipológia is helyet kap.

BALLA NÓRA
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Rivista Italiana di Onomastica 21. (2015)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma. 1008 lap (1. 482 lap, 2. 526 lap)

A RIO. 2015. évi két kötetének ezúttal több mint ezer oldalnyi tartalmát a megszokott módon: a főbb rovatok szerint ismertetjük az alábbiakban.

1. Tanulmányok, vitacikkek és kisebb közlemények. Az összesen 24 tanulmány mindegyike olasz témákkal foglalkozik, és kettő kivételével a szerzők is olaszok.

A személynevekről a következő tanulmányok értekeznek: Y. GOMEZ GANE a *Tizio*, *Caio*, *Sempronio* (kb. mint a magyarban az *x*, *y*, *z*) névhármas etimológiájának a feltárása mellett hasonló funkciójú egyéb sorozatok eredetét is felderíti (129–149). A. GALKOWSKI II. (Szent) János Pál pápa személyének világi, társadalmi, vallási megnevezéseit elemzi (152–162). P. D'ACHILLE az operák szereplőinek nevével foglalkozik (172–185), L. TERRUSI pedig az alteregó (Doppelgänger) jellegű nevekről értekezik (186–198). G. RUFFINO a helynévi eredetű ragadványnevek és a belső elvándorlás összefüggéseiről ír szicíliai névanyag kapcsán (499–506). A. ROSSEBASTIANO a piemonti hatást vizsgálja a firenzei keresztnévadás alakulásában az egységes Olaszország megteremtése utáni időszakban (507–528). E. CAFFARELLI egy nápolyi árvaház 1830–1860 közötti névadási gyakorlatát mutatja be (529–590), M. MAXIA pedig a helynevekből alakult középkori szárd családnevekről ír, melyek 40 oldalas névlistáját is csatolta tanulmányához (661–728).

A helynevekről szóló tanulmányok a következők: L. FLÖSS a kelet-trentinói, germán eredetű népnévi helynevekről értekezik (39–56), G. ROMAN pedig a Cividale del Friuli közeli *As Broxas ~ Porta Broxana* nevű hely lokalizációjáról, illetve a helynév etimológiájáról írt tanulmányt (57–65). M. DI CARLO a Viterbóhoz közeli Vetralla település mikrotoponimáinak elemzését mutatja be, közreadva a teljes helynévanyagot is (73–92). E. DE ALBENTIS az egységes Olaszország megteremtése utáni földrajzi névi változásokról, változtatásokról értekezik (603–639). M. MARGOTTI szintén az olasz egység létrehozása utáni helyzetet vizsgálja az utcanevek vonatkozásában, és konkrét elemzéseken keresztül is kimutatja, hogy az utcanevek megváltoztatásával sok helyen tudatosan törekedtek a tradicionális vallással (*via Purgatorio*) szemben egy világiasabb (*via Mazzini*) szemlélet kialakítására, legalább a városközpontokban (640–660). G. BALDASSARE a *vernitico* 'téli' szó délolasz helynevekben való megjelenéseiről, jelentéseiről (730–734), F. CICILIO pedig a helynevek kapcsán a helyi lakosok szóbeli névhagyományának fontosságáról ír (735–739).

Az „egyéb témák” (elsősorban a transzonímia, azaz a névtípusok érintkezése, egymásba való átcsapása) témakörébe sorolhatók a következő munkák: E. CAFFARELLI a helynévi kiindulású köznevesülés mechanizmusairól, illetve különböző típusairól értekezik (13–37), O. LURATI pedig a comói járásban fekvő Val d’Intelvi völgy hely- és családneveit elemzi, különös tekintettel a köznevesülésre (67–72). F. LOGOZZO azt a hely- és márkanév-típust elemzi, amely *di* prepozícióval, illetve nélküle is megszerkeszthető (93–116). Kimutatja, hogy a helyneveknél mindkét típusú bővítmény (*la città di Roma ~ la città Roma*) appozitív-azonosító funkciót tölt be (és ezen a prepozíció megléte vagy hiánya nem változtat), míg a márkanéveknél (*abiti Versace ~ abiti di Versace*) a bővítmény prepozíció nélküli kapcsolása esetén a tulajdonnév jelzői-specifikáló (pontosító) funkciójú, tehát tulajdonképpen melléknév. R. RANDACCIO a *Waterloo* helynév ’súlyos és végzetes vereség’ átvitt jelentésének az olasz szótárakban való viszonylag késői felbukkanását mutatja ki (117–127). R. CAPRINI a brit R. COATES Pragmatic Theory of Properhood (A tulajdonnévi jelleg pragmatikai elmélete) elméletéhez szól hozzá (164–171). C. A. MASTRELLI a versiliai *Riccio/Ricetto* név köznévi és tulajdonnévi átcsapásait mutatja be (591–601). Y. GOMEZ GAINÉ a mai olasz nyelvben latinizmusnak számító, bizonyos jelentésekben családnevekhez fűzött *-um*, *-ellum* képzők történetéről, mai előfordulásairól és produktivitásáról ír (742–774). A. ROSSEBASTIANO a torinói P. MASSIA névkutató egy kiadatlan levele alapján a *Bragagnolo* családnév etimológiáját világítja meg (775–784). Végül a tulajdonneveknek a (kép)rejtvényekben betöltött szerepét elemzi F. MUSSANO rendkívül érdekes, elsősorban ismeretelméleti jellegű tanulmányában (785–796).

Szemle. A bemutató rovatok gazdagsága nem tesz lehetővé alaposabb beszámolót. 10 terjedelmesebb könyvrecenzió és 11 további (szintén a recensens nevével is jelzett) tanulmányt ismertető íráson túl 41 egyéni, illetve gyűjteményes kötet, 19 szótár és névtani folyóirat tartalmával is megismerkedhetnek a RION. olvasói.

Rendezvények. A rovat a 2014 júniusa és 2016 áprilisa közötti időszakban a világ különböző tájain már lezajlott, illetve tervezett névtani eseményekről közöl beszámolót vagy előzetest.

Folyamatban levő munkák, események. A rovatban több tucat eseményről, projektmunkáról, újdonságról számol be a főszerkesztő (345–377, 929–950). Közülük a következőkre hívjuk fel a figyelmet: Az Associazione di Onomastica & Letteratura társaság olasz irodalmi névadási bibliográfiát tervez kiadni L. TERRUSI főszerkesztésében (347). Számos rendezvényt valósított meg 2014-ben is a Toponomastica al Femminele

csoport: tagjai elsősorban a női neveknek az utcanévek vonatkozásában mutatkozó alul-reprezentáltságán szeretnének változtatni (353–354). Felújítja tevékenységét a *Patronymica Romanica* (PatRom.): az elkövetkezőkben az állatnevekből keletkezett helyneveket vizsgálják (354–356). Megújította honlapját az American Name Society (938–939), és két új katalán névtani folyóirat is született: a *Noms* (www.onomastica.cat/ca/noms) és az *Onomastica* (267–268, 359–360, 859–860, 943).

Névgyakorisági vizsgálatok. E. CAFFARELLI az olasz települések utca- és térnévgyakoriságát vizsgálja a SEAT Pagine Gialle Italia adatbázisa alapján (379–422). A viszonyítási alap egy korábbi, az 1997-es állapotot hasonló bontásokban feldolgozó adatsor (RION. 1998: 626–661). A legfontosabb megállapítások a következők: egyre több újkori politikus (és áldozat) neve bukkan fel az ún. kommemoratív típusú utcanévtáblákon (*Aldo Moro, Berlinguer, Pertini*), a régi szentek mellett a modern kereszténység szereplői is megjelennek (*Madre Teresa di Calcutta, Giovanni Paolo II*), a művészek körében a zeneszerek kapnak kissé több figyelmet. Lassan, de növekszik a nők száma az emlékezésre érdemesnek tartottak körében. Szaporodik az elvont tartalmakat (*Europa, Libertà, Indipendenza*) jelölő megnevezések száma, csökken ugyanakkor a Risorgimento (az olasz egység megteremtése) körébe vonhatók számaránya. A tanulmány a következő bontásban közöl gyakorisági listákat: a 8100 olasz önkormányzat 400 leggyakoribb utcanévének összesített listája (az első helyen a *Roma* áll, ezt 8 olasz személynév követi; az első 30 utcanév között egyébként 21 állít személynék emléket); az 1997 óta leggyakrabban és legnagyobb arányban megnövekedett nevek listája; a 30 leggyakoribb utcanév a 21 tartományban és a 6 leggyakoribb a járásokban; tematikus gyakorisági listák (pl. 20–20 leggyakoribb író és költő, nő, antik híresség, volt olasz és külföldi város neve utcanévként); helyi vonatkozású (pl. tájszót tartalmazó) utcanévek listája.

Széljegyzetek. A névadással, névváltoztatással, névhasználattal kapcsolatos kisebb fontosságú hírek, kuriózumok közül említésre méltók a következők: a szülők érdeklődése által motivált, és nem a gyerek érdekeit szem előtt tartó névadás terjedő divatjának különböző problémáiról, köztük a focicsapatnevek utónévként való használatáról (421–425); a *hamburger* név eredetéről (427–428); a francia megyék hivatalos területi átalakításának szükségszerű név-vonatkozásairól (429); a *Mekka* helynév felhasználhatósága különféle referensek jelölésére (951–952); a *Charlotte* divatnévről (954–955); stb. A rovaton belül megjelent az „utcanévfigyelő” (Osservatorio odonimico) alrovat is (432–434, 960–962): ebben az utcanév-változtatással kapcsolatos fontosabb olasz és nemzetközi hírekről számolnak be.

Nekrológok. 2015-ben a következő névtanos kollégáktól vett kényszerű búcsút a RION.: Giulia Petracco Sicardi Genovában (435–437), Pavle Merku Triesztben (438–439), Antoni M. Badia i Margarit Barcelonában (440–442), Petar Šimunović pedig Horvátországban (443–444) tevékenykedett. Kisebb írások méltatják a német Sophie Wauer (376), az angol John Moor történész (377), az amerikai Richard R. Randall (947) és a kanadai Marie Dorsey (950) onomasztikai tevékenységét.

A 2014. év (olasz vonatkozású) névtani bibliográfiái (278–292, 963–987). 2014-ben is a RION. főszerkesztője, ENZO CAFFARELLI bizonyult a legtermékenyebb szerzőnek (30 tanulmányt jegyez egyedüli szerzőként és további ötnek társszerzője); őt MASSIMO PITTAU követi (7 tanulmánnyal). Magyar szerzők a bibliográfiában: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN (279), KENYHERCZ RÓBERT (280), MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN (281) egy-egy könyvvel, FÁBIÁN ZSUZSANNA két tanulmánnyal (972, 983).

2. A folyóirat ismertetett számának magyar vonatkozású részletei. Tanulmányban RESZEGI KATALIN egy cikkére hivatkozik a szerző, E. CAFFARELLI (37). Az ismertetések között mutatta be FÁBIÁN ZSUZSANNA VÖRÖS FERENC Kis magyar családnév-atlasz című könyvét (265–266) és a Névtani Értesítő 36. kötetét (273–275). Folyóirat-, illetve tanulmánykötet-ismertetésekben szerepel FARKAS TAMÁS (214, 241, 857), FÁBIÁN ZSUZSANNA (228, 230, 232), BORBÉLY ANNA (243), SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ (248), BAUKO JÁNOS (251), KOVÁCS ÉVA és TÓTH VALÉRIA (269), RAÁTZ JUDIT (857), FERCSIK ERZSÉBET (857), RESZEGI KATALIN (857) és BENCZES RÉKA (865) neve.

A rendezvények rovatában is számos magyar vonatkozás bukkan fel: a 2014 júniusában Karintiában megtartott 16. UNGEGN-találkozó leírása MIKESY–POKOLY–BÖLCSKEI nevével és előadáscímével (293); a 2014 novemberében Rómában az Accademia dei Lincei által rendezett helynév-változtatási konferencia TÁTRAI PATRIK, ERŐSS ÁGNES (MTA Földrajztudományi Intézet) és BARTOS-ELEKES ZSOMBOR, BENEDEK JÓZSEF (Kolozsvári Egyetem) nevével és előadása címével (308–311); a 2014 novemberében Pozsonyban megrendezett, A nyelvöldrajztól a névföldrajzig V. című tanácskozás az előadók nevének és előadáscímének felsorolásával (311); a 2015 szeptember elején Budapesten tartott EUGEO konferencia, benne JENEY JÁNOS GYÖRGY (ELTE-doktorandusz) nevének és angol nyelvű előadása címének említésével (332–333); előzetes a 2015 szeptember elején Nagybányán tartott ICONN3 konferenciáról FARKAS TAMÁS nevének említésével (334); előzetes a 2017-ben esedékes debreceni ICOS-konferenciáról (342–343); a 2015 májusában Alsóőrben megrendezett, A nyelvöldrajztól a névföldrajzig VI. című konferencia szereplőkkel és előadáscímekkel (897); az UNGEGN exonima-munkacsoportjának 17. ülése Zágrábban 2015 májusában, MIKESY–POKOLY–BÖLCSKEI nevével és előadásuk címével (894); a Budapesten 2015 júniusában megtartott Névtan és terminológia 4. Személynevek és államigazgatás című konferencia rövid ismertetése (899); beszámoló a nagybányai ICONN3 konferenciáról a tíz magyar résztvevő nevével és előadása címével (908–914; néhány soros leírásban FÁBIÁN ZSUZSANNA és GYÖRFFY ERZSÉBET előadása külön is össze van foglalva).

A folyamatban lévő munkák, események rovata beszámol a Debreceni Egyetem névtanosainak a magyar névkutatásban betöltött jelentős szerepéről (363), illetve a Hajdú Mihály halála után a Névtani Értesítő szerkesztésében bekövetkezett változásokról (363–364).

A széljegyzetek rovatban a néhány európai országban első három leggyakoribb utcanév bemutatása között szerepel a magyar helyzet is: az első három „helyezett” a *Petőfi (Sándor) utca/út*, *Kossuth (Lajos) utca* és *Rákóczi (Ferenc) utca*. Ugyanitt az a megjegyzés is olvasható, hogy Európában egyedül Magyarországon szerepel az utcanév-gyakorisági lista három első helyén személynévi eredetű név (a többi országban a leíró típusúak – pl. *Fő utca*, *Vasút utca*, *Templom utca* – dominálnak); mint fentebb már láttuk, Európában még az olaszországi utcaneveknél ugyanez a helyzet (995–996).

Ebből a hosszú listából egyértelműen kitűnik, hogy a magyar névtanosok igen jól képviselik a nemzetközi porondon a nyelvészetnek ezt az utóbbi évtizedekben ugyancsak fellendülőben lévő ágát, illetve a magyar tulajdonnevekre vonatkozó megállapítások is helyet kapnak a különböző elemzésekben.

FÁBIÁN ZSUZSANNA
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar